

*Лариса Григорівна РЕВА,
науковий співробітник
Інституту біографічних досліджень НБУВ,
кандидат філологічних (Київ)*

ІВАН ВАГИЛЕВИЧ І ПРОБЛЕМА УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО ТА КУЛЬТУРНОГО ПОРУБІЖЖЯ

Проаналізовано життя та діяльність І. Вагилевича у контексті україно-польського порубіжжя як особіного соціокультурного середовища. Зроблена спроба перепрочитання життєпису та творчого доробку діяча на новітніх історико-культурних засадах.

Ключові слова: біографіка, Іван Вагилевич, Маркіян Шашкевич, про-світники, література, етнографія, усна народна творчість.

Life and activity of I. Vahylevych are analyzed in the context of Ukrainian-Polish borderland as a separate socio-cultural environment. An attempt is made to reread his life history and creative work on the newest historical and cultural grounds.

Key words: biography study, Ivan Vahylevych, Markiyian Shashkevych, enlighteners, literature, ethnography, oral folk arts.

Проанализированы жизнь и деятельность И. Вагилевича в контексте украинско-польского порубежья как особой социокультурной среды. Сделана попытка перепрочтения жизнеописания и творческого наследия деятеля на новых историко-культурных основаниях.

Ключевые слова: биографика, Иван Вагилевич, Маркиян Шашкевич, просветители, литература, этнография, устное народное творчество.

Біографічний поворот, що чітко позначився зокрема й на українській гуманітаристиці, призвів до того, що в межах сучасної біографіки виникає потреба як в осмисленні раніше призабутих чи невідомих постатей, так і в перегляді поглядів і підходів, «перепрочитанні» навіть широко знаних імен, насамперед із царини літератури. Тому підтвердження — поява в українському літературознавчому дискурсі останніх десятиліть цілої низки «нових біографій», заснованих на прин-

ципово модерних підходах до осмислення персонологічної інформації і творчості авторів-«класиків» (скажімо, роботи В. Агеевої “Три долі: Марко Вовчок в українській, російській та французькій літературі” (К., 2002), Т. Гундорової «Франко – не Каменяр» (К., 2006), Л. Генералюк “Універсалізм Шевченка: взаємодія літератури і мистецтва” (К., 2008) тощо.

Та чи не більшої уваги, ніж ключові, вимагають постаті менше знані, проте, не менше важливі. Зокрема, йдеться про персонажів української культури, котрі формувалися та діяли на порубіжжі українських земель, які в різний час входили до різних державних утворень (як от, Галичина, Буковина тощо). Дослідження та відображення цих постатей у історіографії та біографіці, можливо, найбільше заангажоване, оскільки їхнє потрактування обумовлювалося як ситуацією в середині українського соціуму, так і традицією польського, румунського, російського чи іншого культурного простору.

Ми обрали для свого дослідження персону І. Вагилевича, бо, з одного боку, це відносно добре досліджена постать кінця ХІХ – початку ХХ ст., а з іншого – фактично «не переглянута» у межах сучасного наукового дискурсу ні з погляду його персональної історії буття, ні щодо належної оцінки творчих здобутків. Водночас, на наш погляд, саме на прикладі І. Вагилевича можна яскраво продемонструвати, з якими саме труднощами стикається біографіст, вибудовуючи біографію достойника, котрий формувався та діяв на помежів’ї українського соціально-культурного простору.

Як засвідчують дослідження останніх років¹, учених різних галузей гуманітарного знання цікавить як історія, так і специфіка українських порубіжних земель. Водночас, постать Івана Миколайовича Вагилевича (1811–1866) – письменника, фольклориста, етнографа, філолога, громадського

---

¹ Див., скажімо: *Нахлік, Є.* Доля – Los – Судьба : Шевченко і польські та російські романтики (СіЧ, 2004, № 1); *Мухед, П.* Микола Гоголь і поляки : (Деякі аспекти дослідження) (СіЧ, 2004, № 5); *Погребенник, В.* Трикнижжя, присвячене українському Сенкевичу : [Андрій Чайковський. Спогади. Листи. Дослідження: У 3 т. – Л., 2002] (СіЧ, 2005, № 10); *Циховська, Е.* Поезія Євгена Маланюка в контексті українсько-польських літературних зв’язків (К., 2006); *Яручик, В.* Українська поезія, творена в Польщі після Другої Світової війни (Луцьк, 2010); *Соболь, В.* «Діаруш» Пилипа Орлика як щоденник українсько-польського пограниччя // Слово і час. – 2011. – № 6. – С. 20 та ін.

та культурного діяча — все ще не посіла у них належного місця, хоча щодо нього існує значний масив досліджень². Та слід визнати, що тогочасні оцінки і потрактування фактів біографії І. Вагилевича нині не можуть бути сприйняті однозначно, оскільки змінилися не лише суспільнополітичні та культурні умови буття українців і поляків, а й методологічні підходи до розуміння та інтерпретації певних історичних і мистецьких подій і явищ. Водночас, за роки незалежності до висвітлення долі І. Вагилевича зверталися здебільшого з погляду його етнографічної та народознавчої діяльності [6; 9; 12; 15].

Світогляд І. Вагилевича сформувався у стінах Львівської духовної семінарії, що «містила в своїх мурах під той час найліпші сили духові» [21, с. 358], за специфічних умов становлення та розвитку в Західній Україні суспільно-політичного руху, започаткованого «Руською трійцею», а біографія вражає строкатістю. Ключовими в долі юнака стали 30–40-і рр. XIX ст., коли, вперше зустрівшись із М. Шашкевичем 1829 р. на філософському факультеті Львівського університету (обидва були першокурсниками), він став одним із членів новоствореного гуртка сприяння розвитку «руської» мови, який очолив М. Шашкевич — найрішучіший із юнаків у впровадженні ідей. Обдарований як літературно-науковими, так і організаторськими здібностями, він залучив до осередку ще низку представників прогресивно мислячої молоді. Кожен новий член гуртка урочисто обіцяв, що віддасть життя на службу народові та відродженню літератури серед народу руського. Кожен отримував певний псевдонім. Так, М. Шашкевич був «Русланом», Я. Головацький — «Ярославом», а І. Вагилевич — «Далибором». Сучасний дослідник Л. Сердуніч вважає, що навіть зміна імен русинів «викликала агресію з боку влади» [18, с. 331].

1839 р., після 10-річного, з перервами, навчання, І. Вагилевич, нарешті, закінчив духовну семінарію й отримав право на парафію. Проте, Церква ще сім років відкладала дозвіл на його висвячення. Лише 1846 р. він отримав право посісти сільську парафію. Але висвячення не принесло

---

² Див., зокрема: Гуменюк, М. П., Кравченко, Є. Є. М. Шашкевич, І. Вагилевич, Я. Головацький : бібліограф. покажчик (Л., 1962); Дзьобан, О. О. Іван Вагилевич : покажчик рукописів праць і матеріалів до біографії (Л., 1986).

ні втіхи, ні спокою, бо Вагилевич лише два роки (1846–1848) парохував у селі Нестаничі (нині – Радехівського району Львівської області).

Слід визнати, що інтерес І. Вагилевича до теологічних студій завжди поступався цікавості до вивчення фольклору та мови. Так, він не зміг опанувати церковного співу й навіть не надто тим переймався, але водночас нарікав у листі до польського історика В. Мацейовського, що «відносно етнології, філології, і, можливо, історії, я міг би сказати щось нове і незвичайне» [3, с. 464].

І. Вагилевич, на загал, був людиною дуже різнобічною. Так, у 40-і рр. XIX ст. активізувалися його бібліографічні студії. Хоча, на відміну від М. Шашкевича та Я. Головацького, він і не брав безпосередньої участі у розробці матеріалів для «Русалки Дністрової», бібліографія не була йому чужою. Свідченням цього є, зокрема, факт опублікування 1996 р. за його незавершеним рукописом бібліографічного покажчика друківаних книг українських авторів, які писали латинською та польською мовами – «Польські письменники-русини» з додатком «Латинські письменники – русини» (1843) [26].

Вихід у світ цього маловідомого рукопису Вагилевича став можливим завдяки видавничій ініціативі Південно-Східного університету в Перемишлі. Текст підготував до друку український учений-славист Р. Радишевський, у передмові зазначивши, що, хоча І. Вагилевич зібрав у своїй бібліографії здебільшого пономовні твори українських і білоруських авторів, не будучи надто ретельним щодо латиномовних, він і досі залишається одним із небагатьох українських романтиків, які збагнули й спробували проаналізувати мовно-культурний плюралізм Речі Посполитої.

На той час серйозною перешкодою на шляху культурного піднесення в Західній Україні була політика денаціоналізації українського населення, що провадилася як австрійськими, так і польськими, румунськими й угорськими державцями, та найболючіше відбивалася на організації шкільної освіти. Відтак, значну роль у відродженні та моральному піднесенні українців відіграло молоде українське духовенство, серед якого було багато освічених осіб, що дбали за національні інтереси. «Взагалі, уніатська Церква, яку спочатку хотіли були використати поляки для колонізації українців, стала у друго-

му, третьому поколінні народною Церквою, що охороняла інтереси, звичаї, традиції, мову народу» [11, с. 477–479], — читаємо у М. Грушевського. Важливим було й те, що в Україні від церковних свят невіддільна фольклорна традиція, а, відтак, в умовах співіснування латинського й українсько-візантійського обрядів східний обряд, що перебував під загрозою, оскільки латинський сповідували панівні кола, став насправді народним.

Незважаючи на складні суспільні умови, поступово українці Галичини викристалізовували власну ідентичність. Так, ще в 1820–1830-х рр. у Перемишлі біля єпископа Івана Снігурського зібрався гурток письменників і вчених: автор граматики о. Йосиф Левицький, етнограф о. Йосиф Лозинський і філолог о. Антін Лаврівський, які поклали початок культурному відродженню Західної України [14, с. 315]. Майже знаковою серед поляків, прихильників української культури, була постать Вацлава Залеського (1799–1849) — польського фольклориста, який 1835 р. видав у Львові латинським шрифтом збірник «Пісні польські та українські галицького люду» з додатком нот 160 народних мелодій. Про цю книгу з пієтетом відгукнувся свого часу Франко. «Ся книга, — він писав, — була перша ластівка нашого народного пробудження» [20, с. 111].

Одночасно з культурним рухом у Західній Україні ширилися революційні бунти. Польські повстанці 1830-х рр. мали прихильників не лише серед української молоді, а й серед львівського греко-католицького духовенства, та (на що не раз вказували вітчизняні історики) на перешкоді до згоди ставало презирливе ставлення поляків до національних почувань українців. У всіх роботах щодо І. Вагилевича прийнято наголошувати на спільності вподобань і доль «Руської трійці» та польських революційних рухів. Так, з видання у видання згадується, що у своїх спогадах про суспільне та культурне життя тих років («Воспоминания о Маркияне Шашкевиче и Иване Вагилевиче»), Я. Головацький указував на їхні близькі стосунки з учасниками польського повстанського руху, зокрема, на зв'язки з Паулем Жеготом, упорядником фольклорної збірки «*Piesma ludu ruskiego w Galicyi*» (1839–1840). «Пауль, — писав Я. Головацький, — увів нас у польські гуртки». Після 1831 р. Львів «був заповнений польськими емігрантами та втікачами після повстання»: деякі з них були

студентами університету [8, с. 229–285]. Перший тісний контакт, а потім і співробітництво польської групи «Liewonia» та української «Руської трійці» — в їхньому спільному захопленні українським фольклором [10, с. 155].

Так само беззаперечним фактом прийнято вважати, що перші спроби підняти із занепаду та «протоптати стежку до письменства» рідному слову в Галичині М. Шашкевич та І. Вагилевич із однодумцями зробили під впливом творів Шафарика, Караджича, Котляревського, Максимовича та інших. Але, якщо харківська школа романтиків виявляла себе переважно у творенні літературної мови, то однодумці «Руської трійці» зробили вагомий внесок у розвиток культури збирацькою діяльністю в галузі фольклору, етнографії та народного прикладного мистецтва, а також лексикографії.

Іншою віхою в духовному становленні І. Вагилевича стало остаточне формування його наукових інтересів, що відбулася до початку революції 1848 р. На цей час він більше уваги приділяв філології, хоча не полишав також студій із етнографії та археології, використовуючи кожную нагоду для дослідження народного життя та культури краю.

1845 р. І. Вагилевич підготував українську граматику польською мовою. Навмисно вживаючи термін «південноруська» мова, автор пояснював, що узвичаєний термін «малоруська» чи «руська» спричиняє до звуженості, окремішності поняття. Проте, вже у видрукуваній 1845 р. «Граматиці», він повернувся до усталеного терміну — «малоруська» мова. Цю основну в його житті публікацію вчені сприйняли дуже прихильно (зокрема, у листі до О. Бодяньського від 26 грудня 1845 р. схвально відгукнувся великий Шафарик: «Робота добра, тільки дуже погано... надрукована»). «За І. Вагилевичем, — пише М. Возняк, — нашу мову не можна уважати якоюсь сумішкою русько-польських слів. Правда, ми сходимося у дечім з поляками, але ще більша подібність нашої мови з чеською і сербською. Крім сього, поляки, як і перше, так і тепер підправляють нашою мовою своєю» [5, с. 91].

Від революції 1848 р. і до кінця життя І. Вагилевич уже не вдавався до будь-яких радикальних вчинків. Із активного громадсько-культурного та політичного діяча, що всіма силами старався будити національну свідомість народу, він поступово відходить на позиції малопомітної тихої наукової

праці. 1848 р. залишає свій сільський прихід і переїжджає до Львова, де видає перше число українсько-польської газети «Дневник Руський». Працюючи її редактором, Вагилевич проводив значну громадську роботу. Зокрема, опублікував кілька статей із історії літератури, в яких стверджував, що українська література бере свій початок від часів Київської Русі (згодом цю думку обстоювали М. С. Грушевський і В. М. Перетц). Також газета друкувала статті про діяльність Кирило-Мефодіївського товариства та висловлювала симпатії до прогресивних сил польського суспільного руху.

Саме у зв'язку із заборонаю «Дневника руського» (1848) І. Вагилевич не закінчив публікацію своїх «Заміток о руській літературі» — першої в Галичині спроби нарисувати історію української літератури, починаючи від давніх часів до 40-х рр. ХІХ ст.

Згодом, через зближення та співпрацю з польським табором, що було цілком природно, І. Вагилевич відвернувся від себе українську громадськість. Особливо зловтішався цим Я. Головацький. В останні роки життя він говорив, що І. Вагилевич став жертвою інтриги польських буржуазних осередків, внаслідок чого відійшов від української ідеї, ставши полонофілом і політичним ренегатом [7, с. 453–472]. Наївний і довірливий, І. Вагилевич, обурений несправедливим ставленням до нього греко-католицької ієрархії, не бачив справжніх намірів своїх польських знайомих, — вважав Я. Головацький. Його, сина бідного парафіяльного священика, тишила увага з боку вищих кіл галицької столиці, він «проковтнув приманку» в лиці шляхетних вродливих польських жінок і остаточно відійшов від справи відстоювання національної ідеї власного народу [7, с. 459–464]. Я. Головацький категорично стверджував, що І. Вагилевич входив до гуртка, очолюваного графом Юзефом (Осипом) Дуніним-Борковським, якого сам він вважав негідником: «Граф Осип Борковський, — писав Я. Головацький, — один із передових львівських літераторів того часу, взяв Вагилевича до себе як компаньйона, дав йому у себе квартиру, стіл, прислугу і все удержане, велів пошити йому модну елегантну одягу, дозволив говорити до себе «ти», водив його в театр, на балі, на літературні вечірки, в аристократичні товариства, рекомендував його вченим, місцевим і приїзdnим, як свого друга та чоловіка незвичайно талановитого... Борковський настроїв усіх своїх знайомих...

так, що Вагилевич ні від кого не почув слова правди. У всіх товариствах ним забавлялися як блазнем» [7, с. 453–472], оскільки він був несміливим семінаристом і недосвідченим, наївним провінціалом.

Насправді все було не так. Ми звернулися до спогадів сучасників І. Вагилевича, зокрема, І. Франка [19, с. 97–141], який на основі документальних свідчень довів, що ця оповідь «приправлена», в основному, плітками та базіканням, оскільки товариство Борковського було колом «...переважно молодих людей, пройнятих пропагандою демократичних поглядів, ідеями збратання народностей і вирівнювання соціальних контрастів» [19, с. 98, 121]. І. Вагилевич на той час також був уже не «сільським мужланом», як стверджував Я. Головацький, а молодим талановитим ученим і письменником, який мав своє ім'я. «Зі смертю Головацького замовк... остатній свідок тих часів», — писав І. Франко [19, с. 99]. Проте, з'явився інший свідок — сам І. Вагилевич. Його готовність співпрацювати з польськими лібералами та демократами давала підстави звинувачувати його в зраді та відступництві від свого народу. Нині таке ставлення представника України до поляків видається нормальними товариськими взаєминами. Але на той час все було значно складніше.

У ті роки І. Вагилевич утілював кілька значних проєктів, кожний із яких яскраво виявляв його патріотизм: він створює трактат про «південноруську» мову — «*Rozprawy o języku południoworuskim*», що був не тільки надрукований, а й до кінця завершений. (Згодом увійшов до граматики Вагилевича, опублікованої 1845 р. Оригінал знаходиться у Відділі рукописів бібліотеки РАН. Уривки друкували Павлин Свенціцький у статті «*Rękopisma pozastale po ś. P. J. Wagilewiczu*» (1867) [23, с. 162–164] і М. Возняк у працях «Студії над галицько-українськими грамами XIX в.» [5, с. 90–131] та «У століття зорі Маркіяна Шашкевича» (Л., 1936)). Тим самим питанням присвячена також праця І. Вагилевича «*Gramatyka języka maloruskiego w Galiciji ułożona przez Jana Wagilewicza*» (Л., 1845). Уклав дослідник також рукописний збірник колядок і щедривок «Слов'янське свято», оприлюднений уже в наш час у книзі «Народні пісні в записях І. Вагилевича» (1983).

Зрештою, під тиском постійних переслідувань, І. Вагилевич змушений був звернутися до досліджень у галузі польської

культури. Упорядкована ним збірка документів про історію Львова та Галичини XIV–XV ст. увійшла до багатотомного видання «Akta grodzkie i ziemskie» (т. 3–4, 1872). Брав він участь також у підготовці видання «Monumenta Polonine Historika» (1864) і «Словника польської мови» С. Лінде, який і донині вважається шедевром слов'янської лексикографії. Тоді само І. Вагілевич написав працю «Українські польськомовні письменники».

Разом із Августом Бельовським (1806–1876) — польським істориком та археографом, поетом і перекладачем [16], І. Вагілевич переклав українською та польською мовами та опублікував «Повість временних літ» під назвою «Літопис Нестора» з додатками: «Повчання Володимира Мономаха» і «Лист князеві Олегові Святославовичу» (1864, 1866), а також переклав прозою українською та польською мовами «Слово о полку Ігоревім» (1836). (Український переклад опублікований лише 1884 р.). До кращих його творів польською мовою належать «Думи» — поезії у прозі, побудовані на ремінісценціях зі «Слова о полку Ігоревім».

До кола зацікавлень І. Вагілевича цього часу підпадали етнографія та фольклор Прикарпатських українців: гуцулів, бойків і лемків. Зокрема, йому належить польськомовна стаття «Гуцули, мешканці східної частини Карпатських гір», опублікована 1838 р. у одному з празьких часописів. (По смерті дослідника була надрукована російською мовою під назвою «Вагілевич и гуцулы — обитатели Восточной отрасли Карпатских гор» [2, с. 17–56]). Також ним підготовлена ґрунтовна праця про бойків «Бойки, русько-слов'янський люд у Галичині» (1841), також опублікована у Празі. У рукописному відділі академічної бібліотеки у Санкт-Петербурзі зберігається стаття І. Вагілевича про лемків, написана польською мовою. Її україномовний варіант зі вступною заміткою І. Д. Красовського було опубліковано 1965 р. під назвою «Лемки — мешканці Західного Прикарпаття» [4, с. 76–80]. Ця праця не втратила свого значення й сьогодні. Як зазначав І. Красовський, опис у статті лемківського чоловічого та жіночого одягу «неповторний і є дуже цінний для сучасних етнографів, оскільки належить до першої половини ХІХ ст... Народний одяг лемків, описаний І. Вагілевичем, на сьогодні є музейною рідкістю».

Етнографічну та народознавчу діяльність І. Вагилевича найактивніше досліджують сучасні вчені — П. Арсенич [1, с. 337–340], Б. Гаврилів [6, с. 333–336], Я. Луцький [17, с. 323–328] та ін. Зокрема, доцент Прикарпатського університету імені Василя Стефаника Я. Луцький вважає, що всі дослідження та народознавчі пошуки І. Вагилевича є великим здобутком української етнографічної думки XIX ст., а міркування та висновки характеризуються новаторським підходом до етнографічної проблематики Галичини, насамперед, карпатознавства. Натомість, сучасний дослідник Г. Дем'ян наголошує, що український дослідник зробив помітний внесок у зростання культури польського народу. І не тільки «багатуща джерелознавча база його друкованої і рукописної спадщини зберегла на сьогодні наукову і пізнавальну вартість. Її не втратили і численні сумлінно аргументовані висновки і узагальнення» [12, с. 67].

При всій різноманітності наукових інтересів, основою творчості І. Вагилевича були фольклорні тексти та дослідження слов'янської міфології, чому посприяло активне оновлення теоретичних поглядів на народну міфологію у західноєвропейській фольклористиці 30-х рр. XIX ст. Свої основні міркування фольклорист виклав у «*Demonologiji slowianskij*» [25], «*Zarysach do demonografij*» [24, п. 8] та інших працях. На жаль, більшість із них не опубліковані й донині. Натомість, праця «*Demonologia slowianska*» та матеріали «*Zarysy do demonografij*» засвідчують широкомасштабність задуму автора щодо характеристики народної міфології. Так, записи, здійснені фольклористом під час подорожей Галичиною, супроводжуються виписками з російських, польських, литовських і німецьких літературних джерел. Очевидно, дослідник сподівався згодом провести паралелі поміж уявленнями різних народів і вказати на їх відлуння у літературі. Дана праця також залишилася незавершеною (частково автор видрукував її 1840 р. у «*Časopise Českeho Museuma*»).

Спираючись на роботи сучасних дослідників життя та творчості І. Вагилевича, можемо стверджувати, що письменник не лише не зрадив своєму народові, обмірковуючи окремі питання філології, а й окреслив у загальному своє розуміння національної ідеї, наголошуючи, що вже за його життя не було «...родини, руської чи польської, серед членів якої

не було б як поляків, так і русинів». У майбутньому ці нації, – на думку просвітителя, – повинні працювати рівноправно, «для нашої спільної батьківщини». Цю саму думку повторює і народознавець Г. Дем'ян, стверджуючи, що з іменем І. Вагилевича безпосередньо пов'язаний також важливий етап у історії не лише українсько-польських, а й «українсько-чеських і українсько-словацьких науково-літературних взаємин, яким ознаменувалася епоха слов'янського відродження» [12, с. 71].

Останній період життя І. Вагилевича охоплював майже вісімнадцять років і був найтрагічнішим. Мислитель міг би знайти собі застосування, проте, у польському середовищі він почувався не зовсім «своїм». Часопис «Дневник Руський» був зліквідований і він позбувся редакторської посади. Львівська консисторія штотхала його до монастирського усамітнення, проте І. Вагилевич від цього відмовився, бо не почувався винним за свої діяння. Польські друзі переконали князя Леона Сапегу призначити І. Вагилевичеві невелику пенсію. Однак, його позбавили матеріального забезпечення після того, як він зрікся духовного сану та вступив до лютеранської Церкви, що справило справжній шок на грошедавця. Натомість, для І. Вагилевича цей крок був протестом супроти людського зла, а не фактом вірозречення. Зрештою, письменник утратив і чергове місце праці, яке знайшли для нього в бібліотеці імені Оссолінських у Львові [22, с. 56–61] – культурному осередку українців Галичини 1817–1848 рр.

Наступні десять років І. Вагилевич ледве зводив кінці з кінцями, однак, йому вдалося завершити велику кількість історичних досліджень, які в основному залишилися у рукописах. Кілька разів долучався він до дрібної роботи, проте усталених статків так і не мав. Життя закінчив 10 травня 1866 р., працюючи на дрібній посаді міського архіваріуса.

За самовіддану патріотичну діяльність І. Франко називав І. Вагилевича одним із перших «будителів народного духу в Галичині». Нині ми із певністю можемо повторити цю думку, що однозначно доводить розмах відзначення у 2011 р. 200-ліття від дня його та М. Шашкевича народження³.

---

³ Національна Спілка краєзнавців України та Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника 6–7 жовтня 2011 р. провели XII Всеукраїнську наукову історико-краєзнавчу конференцію «Освітнянське

Не забувають ім'я І. Вагилевича також наші сусіди, до культури яких він був причетний. Скажімо, ще в 1855 р. польський письменник Я. Захар'яевич написав на матеріалі його біографії повість «Учений» тощо.

Підсумовуючи, можемо твердити, що, засновуючись і виростаючи на кращих досягненнях вітчизняної, слов'янської та європейської гуманістичної думки, І. Вагилевич був не лише учнем і рецептором, а й активним сподвижником, який істотно вплинув на розвиток вітчизняної та слов'янської етнографії, фольклористики, історії, археографії, бібліографії та лексикографії. Водночас, не зважаючи на те, що доля учасників «Руської Трійці» склалася драматично — М. Шашкевич передчасно помер, І. Вагилевич опинився у польському таборі, Я. Головацький перейшов до табору москвофілів, — їхня діяльність (зокрема й І. Вагилевича) сприяла національному розвитку не лише Галичини, а й усїєї України, та зміцнювала українсько-польські відносини. «Існування великої національної батьківщини, довговічне сусідство з польським народом, складні перипетії польської визвольної боротьби на південно-східному прикордонні — все це поставило рубом питання ясного окреслення і ідейного начала нового життя. Начало те знайдено на магістралях інтернаціоналізму і дружби, що кувались на протязі історії найкращими силами обох народів...» [13, с. 4].

Сподіваємося, що запропонований нами погляд на по-стать І. Вагилевича, дасть змогу по-новому подивитися на його життя та здобутки, а також вписати нову сторінку до культурного надбання українського і сусідніх із ним народів.

1. *Арсенич, П.* Гуцульщина у дослідженнях членів «Руської трійці» [Текст] / П. Арсенич // Освітнєське краєзнавство: досвід, проблеми, перспективи : зб. матеріалів. - Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2011. - С. 337-340.
2. *Вагилевич* и гуцулы — обитатели Восточной отрасли Карпатских гор [Текст] // Пантеон. - 1885. - Т. 21, кн. 5. - С. 17-56.
3. *Вагилевич, І.* Лист до Вацлава Александра Мацейовського від 18 серпня 1847 [Текст] // Ossoliniana 1814-1874 : Listy i akta oryginalne, Biblioteka Zakladu Narodowego im. Ossolinskiх. - Wroclaw. - Рукопис № 5819 / III.
4. *Вагилевич, І. М.* Лемки — мешканці Західного Прикарпаття [Текст] /

краєзнавство: досвід, проблеми, перспективи», присвячену 200-річчю від дня народження українських просвітителів І. Вагилевича та М. Шашкевича.

- І. М. Вагилевич // Записки НТШ. – 1965. – Ч. 4. – С. 76–80.
5. *Возняк, М.* Студії над галицько-українськими граматиками XIX в. [Текст] / М. Возняк // Записки НТШ. – Л., 1910. – Т. 93, ч. 1. – С. 90–131. – С. 91.
  6. *Гаврилів, Б.* Історико-краєзнавчі дослідження Я. Головацького [Текст] / Б. Гаврилів // Освітнянське краєзнавство: досвід, проблеми, перспективи : зб. матеріалів. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2011. – С. 333–336.
  7. *Головацький, Я.* Судьба одного галицько-руського ученого : к біографії Івана Николаевича Вагилевича [Текст] / Я. Головацький // Киев. старина. – 1883. – Т. 6. – С. 453–472.
  8. *Головацький, Я.* Пережитое и перестраданное / Я. Головацький // Письменники Західної України 30–50-х років XIX ст. [Текст] / Я. Головацький. – К. : Дніпро, 1965. – С. 229–285.
  9. *Горинь, В.* Перепоховання Маркіяна Шашкевича [Текст] / В. Горинь – Л. : Б-ка Шашкевичани : Нова серія, 2001. – 90 с.
  10. *Грабович, Г.* До історії української літератури : дослідження, есе, полеміка [Текст] / Г. Грабович. – К., 1997. – 606 с.
  11. *Грушевський, М.* Ілюстрована історія України [Текст] / М. Грушевський. – К., 1911. – 543 с.
  12. *Дем'ян, Г.* Іван Вагилевич – історик і народознавець [Текст] / Г. Дем'ян. – К. : Наук. думка, 1993. – 152 с.
  13. *Джуринка, К.* Свідectво доби [Текст] / К. Джуринка // Гомін : літ. антологія. – Варшава : Укр. сусп.-культ. т-во, 1964. – 304 с.
  14. *Дорошенко, Д.* Нарис історії України [Текст] / Д. Дорошенко. – Варшава, 1933. – Т. 2. – 238 с.
  15. *Кирчів, Р.* Етнографічно-фольклористична діяльність «Руської трійці» [Текст] / Р. Кирчів. – К. : Наук. думка, 1990. – 337 с.
  16. *Купчинський, О. І.* Август Бельовський та Іван Вагилевич: наукові контакти і співпраця [Текст] / О. І. Купчинський // Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze. – 1999. – № 8–9.
  17. *Луцький, Я. І.* Вагилевич – мандрівник та дослідник Бойківщини [Текст] / Я. І. Луцький // Освітнянське краєзнавство: досвід, проблеми, перспективи : зб. матеріалів. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2011. – С. 323–328.
  18. *Сердунич, Л.* Маркіян Шашкевич – «будитель Галицької Русі», справжній просвітник української національної ідеї [Текст] / Л. Сердунич // Освітнянське краєзнавство: досвід, проблеми, перспективи, присвячена 200-річчю від дня народження українських просвітителів І. Вагилевича та М. Шашкевича: зб. матеріалів. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2011. – С. 329–332.
  19. *Франко, І.* До біографії Івана Вагилевича [Текст] / І. Франко // Записки НТШ. – Л., 1907. – Т. 79, кн. 5. – С. 97–141.
  20. *Франко, І.* Панщина та її скасування в 1848 р. в Галичині [Текст] / І. Франко // Франко І. Зібр. тв. : у 50 т. – К. : Наук. думка, 1986. – Т. 47. – С. 7–122.
  21. *Франко, І.* Руський театр у Галичині [Текст] / І. Франко // Франко І. Зібр. тв. : у 50 т. – К. : Наук. думка, 1980. – Т. 26. – С. 357–373.
  22. *Щурат, В.* На досвідку нової доби. Статті й замітки. До історії відродження Галицької України [Текст] / В. Щурат. – Л. : Накл. НТШ, 1919. – 178 с.

23. *Swincicki, Paulin*. Rękopisma pozastale po ś. P.J. Wagilewiczu [Текст] // Pismo Zbiorowe Poświęcone Rzeczom Ludowym Ukraińsko-Ruskim. – L., 1867. – № 3. – С. 162–164.
24. *Wagilewich, D. J.* Zarysy do demonografiji [Text] / D. J. Wagilewich. – Львівська наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України. Відділ рукописів. Фонд І. Вагилевича. – № 46. – П. 8.
25. *Wagilewich, D. J.* Kronika ludu z demonologij slowiańskij [Text] / D. J. Wagilewich // Wagilewich D. J. Demonologia slowianska. – Львівська наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України. Відділ рукописів. Фонд І. Вагилевича. – № 46. – П. 13–15.
26. *Wagilewich, J.* Dalibor. Pisarze polscy Rusini (wraz z dodatkiem: Pisarze Lacińscy Rusini) [Text] / J. Dalibor Wagilewich // Poludniowo-Wschodni Instytut Naukowy w Przemyslu. – Przemysl, 1996.

Рева Л. Г. Иван Вагилевич і проблема україно-польського громадянського та культурного порубіжжя.

Ключові слова: біографіка, Иван Вагилевич, Маркіян Шашкевич, просвітники, література, етнографія, усна народна творчість.

На новітніх історико-культурних засадах зроблена спроба перепрочитання життєпису та творчого доробку Иван Вагилевич як цілісної особистості та яскравого представника інтелігенції Галицької України першої половини ХІХ ст. На прикладі постаті достойника розкрито особливості україно-польського порубіжжя як осібногo соціокультурного середовища та окреслено специфіку біографічних підходів до дослідження такого роду персоналій.

Reva L.G. Ivan Vahylevych and the problem of Ukrainian-Polish civil and cultural borderland.

Key words: biography study, Ivan Vahylevych, Markiyan Shashkevych, enlighteners, literature, ethnography, oral folk arts.

On the newest historical and cultural grounds one attempts to reread Ivan Vahylevych's life history and creative work as an integral personality and a bright representative of Galician Ukrainian intellectuals of the first half of XIX century. By the leading official's example the peculiarities of Ukrainian-Polish borderland as the separate socio-cultural environment are disclosed and specific nature of biographic approaches to the research of such personalities is determined.

Рева Л. Г. Иван Вагилевич и проблема украино-польского гражданского и культурного порубежья.

Ключевые слова: биографика, Иван Вагилевич, Маркіян Шашкевич, просветители, литература, этнография, устное народное творчество.

На современных историко-культурных принципах сделана попытка перепрочтения жизнеописания и творческого наследия Иван Вагилевич как целостной личности и яркого представителя интеллигенции Галицкой Украины первой половины ХІХ ст. На примере его персоны раскрыты особенности украино-польского порубежья как особой социокультурной среды и очерчена специфика биографических подходов к исследованию такого рода персоналій.